

8

Müftü
Ahmet İzzet Efendi
(Çalgüner)

Mufti
Ahmet İzzet Efendi
(Çalgüner)

Ercan Haytoğlu

Müftü Ahmet İzzet Efendi (Çalgüner)

Ercan Haytoğlu*

Özet

Müftü Ahmet İzzet Efendi, Mehmet Hamdi Efendi ile Emine Hanım'ın oğlu olarak Çal kazasının Süller köyünde doğmuştur. İlk eğitimini babasından aldıktan sonra, eğitimi için İstanbul'a gitmiştir. Eğitimini tamamladıktan sonra Süller köyüne dönmüş ve babasının medresesinde öğrenci yetiştirmekle meşgul olmuştur. 17 Mayıs 1911'de Çal kazası müftüsü olmuştur. Öğrencilerinin ve halkın sevgi ve saygısını kazanan Müftü Efendi, Millî Mücadele Dönemi'nde önemli hizmetlerde bulunmuştur. Çal'da Heyet-i Milliye'nin kurulması için çalışmıştır. Kurulan Heyet-i Milliye'nin reisliğini yapmış ve Denizli Heyet-i Milliyesi ile yakın ilişkiler kurmuştur. 17 Mayıs 1919 günü Çal Çarşı Camii önünde halkı toplayarak İzmir'in işgaline ve diğer şehirlerdeki işgallere karşı sessiz kalınmaması gerektiğini haykırmıştır. Bundan sonra da işgallere karşı çağrısına davetten hiç vazgeçmemiştir. İzmir'in işgali sonrası Çal'da direniş hareketinin sembol ismi olmuştur. Çal Heyet-i Milliyesi'nin kurulması için zorlu bir mücadele vermiş, mücadele için gerekli gönüllülerin toplanması için harekete geçmiştir. Denizli'de Kuvâ-yı Milliye hareketinin güçlenmesi için Çal ve çevresindeki köyleri dolaşmış, Dinar gibi kazaları ziyaret ederek gönüllü toplamaya çalışmıştır. Topladığı gönüllüleri silahlandırmış, gönüllülerin başına geçerek onlar ile Aydın-Köşk cephesine giderek Yunan kuvvetleri ile çarpışmıştır. Gönüllülerinin silahlandırılması, barınma ve yiyecek ihtiyaçlarını karşılamak için büyük özveri göstermiştir. Yunan kuvvetleri 22 Haziran saldırısından sonra Çal bölgesine geldiğinde Müftü Ahmet İzzet Efendi Yunanlılar tarafından intikam için aranan kişi olmuştur. Yunan askerleri tarafından Süller'deki medresesi yakılmış, evi karargâh haline getirilmiştir. Canı pahasına Millî Mücadele'nin başından itibaren düzenli ordunun kurulmasına kadar mücadelede rol oynayan Müftü Ahmet İzzet Efendi, İstanbul Hükümetinin fetvasına karşı yayınlanan Ankara Fetvası'na imza koymakta tereddüt etmeyen müftüler arasında yer almıştır. Halkın önüne geçen ve önderlik yapan Müftü Efendi, Millî Mücadele sonrası Çal müftülüğü görevi ile Süller'deki medresesinde ders vermeye devam etmiştir. Müftülük görevinden 1952 yılında emekliye ayrılmış ve 6 Haziran 1952 tarihinde vefat etmiştir.

Anahtar Kelimeler

Çal, Müftü Ahmet İzzet Efendi, Millî Mücadele, Denizli, Kuvâ-yı Milliye

* Prof. Dr., Pamukkale Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi Tarih Bölümü, ehayt[at]pau.edu.tr, ORCID: 0000-0001-5910-6617

Mufti Ahmet İzzet Efendi (Çalgüner)

Abstract

Müftü Ahmet İzzet Efendi was born in the village of Süller in Çal district, as the son of Mehmet Hamdi Efendi and Emine Hanım. After receiving his primary education from his father, he went to Istanbul for his further education. Upon completing his education, he went back to the village of Süller and was occupied with educating students in the madrasa of his father. On May 17, 1911, he became the müftü of Çal district. Müftü Efendi, who gained the love and respect of his students and the people, made important contributions during the National Struggle. He worked for the establishment of the National Committee in Çal. Mufti Efendi made significant contributions during the War of Independence. He worked for the establishment of the Heyet-i Milliye in Çal. He served as the head of the established Heyet-i Milliye and maintained close relations with the Heyet-i Milliye of Denizli. On May 17, 1919, he gathered the people in front of Çal Bazaar Mosque and urged them not to remain silent against the occupation of Izmir and the occupations in other cities. After that, he never gave up his call against the occupations. After the occupation of Izmir, he became the symbol name of the resistance movement in Çal. He fought hard for the establishment of the Çal Committee of Nationality and took action to gather the necessary volunteers for the struggle. In order to strengthen the Kuvâ-yı Milliye movement in Denizli, he traveled to the villages in and around Çal and tried to collect volunteers by visiting accidents such as Dinar. He armed the volunteers he collected, took the lead of the volunteers and went to the Aydın-Köşk front with them and fought with the Greek forces. He showed great devotion in arming his volunteers and meeting their shelter and food needs. When the Greek forces came to the Çal region after the June 22 attack, Mufti Ahmet İzzet Efendi became the person sought by the Greeks for revenge. His madrasah in Suller was burned down by Greek soldiers and his house was turned into a headquarters. Mufti Ahmet İzzet Efendi, who played a role in the National Struggle from the beginning until the establishment of the regular army at the cost of his life, was among the muftis who did not hesitate to sign the Ankara Fatwa issued against the fatwa of the Istanbul Government. Mufti Efendi, who led and led the people, continued to teach in his madrasah in Süller after the National Struggle as the mufti of Çal. He retired as mufti in 1952 and died on June 6, 1952.

Keywords

Çal, Müfti Ahmet İzzet Efendi, War of Independence, Denizli, Kuva-yı Milliye

1. Giriş

Osmanlı Devleti, XX.yy'ın başlarında Trablusgarp, Balkan Savaşları ve Birinci Dünya Savaşı ile adeta kesintisiz savaşlar süreci yaşamıştı. Bu savaşlar devleti hızla parçalanmaya sevk etmiş ve Mondros Mütarekesi ile karşı karşıya bırakmıştı. Toplum İttihatçı ve İtilafçı olarak iki gruba ayrılmış, subaylar Birinci Dünya Savaşı ile yaşanan felaketlerin sorumlusu olarak görülür hâle gelmiştir. Mütareke gereğince ordular dağıtılmış, savaşların getirdiği yıkımlar karşısında siyasi iktidar İtilaf devletlerine teslim olmuştur. İlk zamanlar can, mal ve ekonomik kayıplar ile bunalan halk, yeni bir mücadele hayali kuramaz bir hale gelmiştir. Mondros Mütarekesi sonrası tedbiren atılan ilk adım direniş hareketleri yönünde millî cemiyetlerin kurulması olmuştur.

O günlerde toplum içindeki sivil ve asker yöneticiler, eşraf, ağalar, beyler, müftüler ve din adamları kendilerine özgü davranışlar sergilemişlerdir.¹ Kimi İstanbul Hükümeti yanlısı tutum sergilerken, kimi de 19 Mayıs 1919'dan itibaren Anadolu'ya geçen ve Millî Mücadele'nin liderliğine soyunan Mustafa Kemal Paşa (Atatürk) etrafında toplanmaya başlamıştır.

İtilaf devletlerinin işgalini mütareke şartları gereği kabullenen halk, 15 Mayıs günü İzmir'in Yunan kuvvetleri tarafından işgali ile silahlı direniş başlatmıştır. Türk halkı bağımsızlığına kast edenlere karşı elindeki sınırlı imkânlar ile mücadeleye girişmiştir.

Müftü ve din adamlarının birçok yerde rol üstlenmesinde; orduların terhisler ile dağıtılması ve hükümetin tutumundan dolayı vali, mutasarrıf ve kaymakamların halka önderlik yapmalarına imkân bulunmaması etkili olmuştur. Ülkenin içinde bulunduğu durum karşısında yerelde saygınlıkları olan vatansever müftü ve din adamlarının direnme bilinci oluşturmada rol üstlenmeleri artık kaçınılmazdı. Anadolu'nun pek çok yerinde millî direnişe önemli katkılar veren din adamlarının ortaya çıkışı, tabii şartlardan doğan bir zorunluluktan başka bir şey değildir.

Şeyhülislam Dürriyade Abdullah gibi kardeşi kardeşe düşürmeye çalışanlara rağmen, pek çok din adamı ülkenin içine düştüğü durum karşısında, vatanın millî menfaatleri uğruna hareket etmekte en küçük tereddüt göstermemiş, kararlı tavırları ile tereddütte olan halkın Millî Mücadele'ye katılmalarını sağlamışlardır. Yeri gelmiş karşı fetva vermişler, millî kuruluşlarda görev almışlar, aynı, nakdî yardımlar ile gönüllü toplamışlar, yeri gelmiş gönüllülerin başında müfreze komutanlığı yapmışlardır.

Müftü ve din adamlarının Kuvâ-yı Milliye'nin içinde veya yönetiminde yer alarak oynadıkları rol, Yunanlıları fevkalade rahatsız etmiştir. Bu nedenle Yunan kuvvetleri işgal bölgelerinde kurdukları harp divanlarında 1919-1922 yılları arasında 17 din adamını idama mahkûm etmişlerdir.²

¹ Ali Sarıkoyuncu, *Atatürk Din ve Din Adamları*, 2. Baskı, Ankara, Türkiye Diyanet Vakfı yayınları, 2002, s. 121.

² *Türk Kurtuluş Savaşında Kuvâ-yı Milliye Dönemi 30 Ekim 1918 - 23 Nisan 1920 Olaylar-Öncüler*, İstanbul, Sakarya İli Özel İdaresi, 1991, s. 25.

Denizli'de Millî Mücadele Dönemi'nde müftü ve dini önderlerinin üstlendikleri rol küçümsenmeyecek seviyededir. Denizli Müftüsü Ahmet Hulusi Efendi, Sarayköy Müftüsü Ahmet Şükrü Efendi, Çal Müftüsü Ahmet İzzet (Çalgüner) Efendi, Acıpayam Müftüleri Hasan (Tokcan) Efendi ile Mehmet Arif³ (Akşit) Efendi, Tavas Müftüsü Cennetade Tahir Efendi ve Tavas Bektaşî Tekkesi Postnişini Mazlum Baba (Bababalım) Efendi önemli isimlerdir.⁴ Aynı zamanda birçok müderris ve hoca da bu mücadeleye filen destek vermiştir.

2. Ailesi ve Hayatı

Ahmet İzzet Efendi 1876 (R.1292) yılında Çal kazasının Süller köyünde Toprak Mahallesi'nde 182 nolu hanede doğmuştur.⁵ Babası İstanbul ulemasından Mehmet Hamdi Efendi⁶, annesi Emine Hanım'dır.⁷ Ahmet İzzet, ailenin iki erkek evladından küçük olanıdır.⁸ İlk eğitimini 1884 (R.1300) yılından 1896 (R.1312) yılına kadar babasından almıştır.⁹ Sarf, nahiv, Farsça ve fıkıh ilimlerinden Mülteka'ya¹⁰ kadar köyünde okumuştur.¹¹ Daha sonra eğitimi için 1896'da İstanbul'a gitmiştir.¹²

İstanbul'da Fatih Nişancı Medresesinde eğitimine devam etmiştir. Fatih dersiamlarından Muğlalı Rıza Efendi'den ders almıştır. 1902 (R.1318) yılında ulum-u âliye tahsilini tamamlamıştır.¹³ Arapça ve Farsça'yı konuşma ve yazma düzeyinde öğrenen Ahmet İzzet Efendi hocası Rıza Efendi'den icazet almıştır.¹⁴

³ 1920'de Hasan Efendi milletvekili seçilince yerine Müftü olmuştur.

⁴ Sarıkoyuncu, *Atatürk Din...* s. 125-126, Ali Sarıkoyuncu, *Millî Mücadele'de Din Adamları ve Atatürk*, Türkler, C.15, Ankara 2002, s. 937, Ali Sarıkoyuncu, *Millî Mücadele'de Din Adamları I, (Ahmet Hulusi, Mehmet Rifat, Hacı Tefik ve Abdurrahman Kamil Efendiler)*, 6. Baskı, Ankara: DİB Yayınları, 2012.s.20.

⁵ Diyanet İşleri Başkanlığı İnsan Kaynakları Genel Müdürlüğü (DİB. İKGM) Arşivi Özlük Dosyası, Ayrıntılı Hal Tercümesi.

⁶ Belgede baba adı üstte "Hacı Mehmet Hamdi" aşağıda "Muhammet Hamdi" olarak yer almaktadır. DİB. İKGM Arşivi Özlük Dosyası, Nüfus Bilgileri-Özgeçmiş, Müftü Efendi'nin 1924 tarihli Tercüme-i Hal Varakası'nda babası için "Merhum Müftü Hacı Şeyh Mehmet Hamdi Efendi" yazdığı görülmektedir. İstanbul ulemasından gibi bir bilgi yer almamaktadır. DİB. İKGM Arşivi Özlük Dosyası, 2 Ekim 1924 (R. 2 Teşrinievvel 1340) tarihli Tercüme-i Hal Varakası. Yine bir başka belgede baba adı Hacı Şeyh Mehmet Efendi, mesleği müderris ve müftü olarak belirtilmektedir. DİB. İKGM Arşivi Özlük Dosyası, Ayrıntılı Hal Tercümesi.

⁷ DİB. İKGM Arşivi Özlük Dosyası, Sicil Karnesi (14 Haziran 1951 tarihli sicil vesikasdır)

⁸ Ümit Karabiga, Müftü Ahmet İzzet Efendi ve Çal Kuvâ-yı Milliye Teşkilatı, Yüksek Lisans Tezi Afyon Kocatepe Üniversitesi, 2016, s. 5.

⁹ DİB. İKGM Arşivi Özlük Dosyası, Ayrıntılı Hal Tercümesi.

¹⁰ Mülteka: İbrâhim b. Muhammed el-Halebî'nin Hanefî fıkına dair Mülteka'l-Ebhur adlı eseridir.

¹¹ DİB. İKGM Arşivi Özlük Dosyası, Nüfus Bilgileri-Özgeçmiş.

¹² DİB. İKGM Arşivi Özlük Dosyası, 2 Ekim 1924 (R. 2 Teşrinievvel 1340) tarihli Tercüme-i Hal Varakası.

¹³ DİB. İKGM Arşivi Özlük Dosyası, Ayrıntılı Hal Tercümesi. İcazet tarihi için bkz. Sicil Karnesinde icazetname tarihi olarak 1902/1903 (R.1318) verilmiştir. DİB. İKGM Arşivi Özlük Dosyası, Sicil Karnesi (14 Haziran 1951 tarihli sicil vesikasdır) Ayrıca 1924 tarihli tercüme-i hal varakasında da Rumi 1318 tarihi verilmiştir. DİB. İKGM Arşivi Özlük Dosyası, 2 Ekim 1924 (R. 2 Teşrinievvel 1340) tarihli Tercüme-i Hal Varakası.

¹⁴ İcazetname tarihi 5 Ekim 1900 (R. 22 Eylül 1316) verilmiştir. Diğer belgelerde verilen tarih bu bilgiyi doğrulamamaktadır. Ayrıca aldığı icazetname Yunanlıların evini yakması sonucu yanmıştır. Suretini ibraz ederek ancak 1946 yılında yüksek tahsil derecesini Millî Eğitim Bakanlığında almıştır. Bu belgede hocasının adı Muğlalı Ali Rıza Efendi olarak verilmiştir. DİB. İKGM Arşivi Özlük Dosyası, Nüfus Bilgileri-

Süller'e dönerek 1902 yılından 1911 (R.1327) yılına kadar¹⁵ köyünde babasının medresesinde eğitim ile meşgul olmuştur. Türkçe, Arapça ve Farsça yazılar kaleme almıştır.¹⁶ Müftü Efendi, köyüne döndükten bir süre sonra Rahime Hanım ile evlenmiştir.¹⁷

Kendisini öğrencilerinin yetişmesine adanarak onların iyi yetişmesi için hiçbir fedakârlıktan kaçınmamıştır. Öğrencilerinin barınma, yiyip içme ve giyim kuşamları ile bizzat ilgilenmiştir.¹⁸

Ağabeyi Mustafa Hulusi Bey (Çalgüner) 17 Mayıs 1911 (R. 4 Mayıs 1327) tarihinde Çal Müftülüğü görevinden istifa etmiştir. Bunun üzerine Ahmet İzzet Efendi, Çal kazası eşrafı, uleması ve halkı tarafından müftü seçilmiştir.¹⁹

25 Temmuz 1910 (R. 12 Temmuz 1326) tarihinde Çal Müftüsü olan Ahmet İzzet Efendi daha sonra ilaveten Evkaf Komisyonu Başkanlığı görevine de getirilmiştir.²⁰ Çal müftüsü iken Süller'deki medrese öğrencilerine dersler vermeye devam etmiş, düşkünlere yardım ederek kimsesizlere sahip çıkmış ve bazı öğrencilerini evlat edinmiştir.²¹

Özgeçmiş. 1924 tarihli Tercüme-i Hal Varakası'nda Muğlalı Rıza Efendi için eski fetva emini olduğu bilgisi yer almaktadır. DİB. İKGM Arşivi Özlük Dosyası, 2 Ekim 1924 (R. 2 Teşrinievvel 1340) tarihli Tercüme-i Hal Varakası. DİB. İKGM Arşivi Özlük Dosyası, Ayrıntılı Hal Tercümesi.

¹⁵ DİB. İKGM Arşivi Özlük Dosyası, Ayrıntılı Hal Tercümesi.

¹⁶ DİB. İKGM Arşivi Özlük Dosyası, Bab-ı Fetva. Ayrıntılı hal tercümesinde Çal'da babasının görev yaptığı müftü dairesinde eğitim vermekle meşgul olduğunu belirtmiştir. DİB. İKGM Arşivi Özlük Dosyası, Ayrıntılı Hal Tercümesi.

¹⁷ Daha sonra Rahime Hanımdan çocuğu olmadığı için Çal'dan ikinci evliliğini yapmıştır. Bu evlilikten "Emine" isimli kızı dünyaya gelmiştir. Karabiga, "Müftü Ahmet İzzet", s. 7-8. Huri (Akçit) Tok, ilk evliliğini Azize Hanım ile yaptığını, ikinci evliliğini Süllerli Rahime Hanım ile yaptığını, kızı Emine'nin ikinci eşi Rahime Hanımdan dünyaya geldiği bilgisini vermiştir. Bu bilgi 1965 Denizli Çal-Aşağıseyit Mahallesi doğumlu Süleyman kızı Huri (Akçit) Tok'tan alınmıştır. (Görüşme tarihi:15 Eylül 2022)

¹⁸ Turgut Tok, İki İstiklâl Madalyalı Kahraman: Müftü Ahmet İzzet Çalgüner (1875-1952, 15 Mayıs Millî Mücadele'de Denizli, der., Turgut Tok - Ercan Haytoğlu, Denizli, Denizli Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, 2021, s. 349.

¹⁹ DİB. İKGM Arşivi Özlük Dosyası, Ayrıntılı Hal Tercümesi. Belgede Mustafa Hulusi Efendi'nin Ahmet İzzet Efendinin kardeşi olduğu bilgisi yer almaktadır. 1872 yılı doğumlu olan Mustafa Hulusi Efendi, Ahmet İzzet Efendi'nin ağabeyidir. Y.n. Bkz. TBMM Albümü 1920-2010, I. Cilt, 1920-1950, 2. Basım Ankara, TBMM Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü Yayınları, 2010, s. 39.

²⁰ DİB. İKGM Arşivi Özlük Dosyası, Nüfus Bilgileri-Özgeçmiş. Ancak buradaki bilgileri aşağıdaki belgeler doğrulamamaktadır. Müftü Efendi'nin Bab-ı Fetva'ya ait yazıda Çal müftülüğüne başlama tarihi 11 Temmuz 1911 (R.28 Haziran 1327), başlangıç maaşı 400 kuruş olarak verilmiştir. DİB. İKGM Arşivi Özlük Dosyası, Bab-ı Fetva, Diyanet İşleri Reisliği Sicil Kalemine Mahsus Hizmet Cetvelinde Çal Müftülüğüne başlama tarihi 15 Temmuz 1911 (R.2 Temmuz 1327) ve maaşı 400 kuruş olarak yazılmıştır. DİB. İKGM Arşivi Özlük Dosyası, Diyanet İşleri Reisliği Sicil Kalemine Mahsus Hizmet Cetveli. Ayrıca 2 Ekim tarihli Tercüme-i Hal Varakası'nda da müftü olduğu yıl R.1327 yılı olarak verilmiştir. DİB. İKGM Arşivi Özlük Dosyası, 2 Ekim 1924 (R. 2 Teşrinievvel 1340) tarihli Tercüme-i Hal Varakası.

²¹ Tok, İki İstiklâl, s. 350.

3. Müftü Ahmet İzzet Efendi'nin Çal'da Millî Hareketi Örgütlemesi ve Cephe Faaliyetleri

İzmir'de 17-19 Mart 1919 tarihinde toplanan Müdafaa-i Hukuk Kongresi'ne²² Çal temsilcisi olarak Müftü Ahmet İzzet Efendi ve Necip Bey katılmıştır.²³ Denizli'ye döndükten sonra Müftü Ahmet İzzet Efendi, Çal'da halkı yaklaşan tehlike karşısında bilgilendirmeye ve bilinçlendirmeye çalışmıştır. Denizli Müftüsü Ahmet Hulusi Efendi'den ihtiyaç duyduğunda destek almıştır.

15 Mayıs 1919 günü İzmir'in işgali üzerine Müftü Ahmet Hulusi Efendi önderliğinde Denizli'de yapılan miting ile heyecan yükselmiş ve aynı gün belediyede yapılan toplantıda çevre il ve ilçelerle irtibata geçilerek direniş cephesi oluşturulması kararlaştırılmıştır.²⁴ İlçelerde de mitingler yapılması yönelik çağrıya Çal Müftüsü Ahmet İzzet Efendi destek vererek 17 Mayıs 1919 günü Çal halkını Çarşı Camii'nde toplamıştır.²⁵ Sonrasında Çal Belediyesi binası önünde bir başka miting yapılmıştır.²⁶ Müftü Efendi, Çarşı Camii'nde toplantılara devam ederek halkı bilinçlendirme ve örgütlenmeleri yönünde tavsiyelerde bulunmuştur. Millî birlik ve beraberliğin sağlanması için halkı aydınlatmıştır.²⁷ Bu aydınlatma çabaları daha sonra Çarşı Camii'nde devam etmiştir.

Çal'dan İstanbul Hükümetine, yaşanan Yunan işgalini protesto etmek için çekilen 20 Mayıs 1919 tarihli telgrafa imza koyan Müftü Efendi'nin²⁸ Çal'daki faaliyetleri ilk başta kaymakam ve ileri gelenler üzerinde tedirginlik yaratmıştır.²⁹

²² Celal Bayar, *Bende Yazdım*, Millî Mücadeleye Gidiş, C.5, İstanbul: Sabah Kitapları, 1997, s. 145. İzmir Millî Sinemada toplanan kongreye 37 belediye başkanı ile 37 müftü olmak üzere 165 delege katılmıştır. Zeki Sarıhan, *Kurtuluş Savaşı Günlüğü I (Açıklamalı Kronoloji) Mondros'tan Erzurum Kongresi'ne (30 Ekim 1918-22 Temmuz 1919)*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1993, s. 174.

²³ Toker, *Kuvâ-yı Milliye ve Millî Mücadele'de Denizli*, Denizli Sanayi Odası yayınları:3, (Tarihsiz), s. 23, Ahmet Akif Tütenk sadece Ahmet İzzet Efendi'nin ismini vermektedir. Ahmet Akif Tütenk, *Millî Mücadelede Denizli*, İzmir: Öğretmenler Yardımlaşma Derneği Yayını, 1949, s. 6

²⁴ Nuri Köstüklü, *Millî Mücadele'de Denizli, Isparta ve Burdur Sancakları*, Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, 1999, s. 52-53.

²⁵ Tütenk, *Millî Mücadelede*, s. 10.

²⁶ Toker, *Kuvâ-yı Milliye*, s. 31, Tütenk, *Millî Mücadele*, s. 10.

²⁷ İbrahim İmamoğlu-Muzaffer Çetin, *Arşiv Belgelerinde Çal Tarihi (Osmanlı ve Cumhuriyet Tarihi)*, Denizli: Denizli Büyükşehir Belediyesi Yayınları, 2016, s. 237.

²⁸ Haluk Selvi, *İşgal ve Protesto, İzmir'in İşgali ile İlgili Protesto Telgrafları (15 Mayıs 1919-30 Temmuz 1919)*, İstanbul: Değişim Yayınları, 2007, s. 78-79.

²⁹ Orhan Vural, "İstiklâl Savaşı ve Müftüler", *Sebilürreşad*, 1/12, (1948) s. 185.

Halkın Müftü Efendi'nin sözlerinin etkisiyle şaşkınlık içinde bulunduğu sırada Çal Kaymakamı Fazlı Bey (Güleç)³⁰ İstanbul'daki hükümetin tesiri altında işgalci Yunan'a karşı mücadeleye sıcak bakmadığını gösteren sözler söylemiştir. Bu sözler halk üzerinde mücadeleye yönelik tereddüt oluşturmuştur.³¹ Müftü Efendi, mücadeleden yana tavrını açıkça ortaya koymuşsa da³², Kaymakam Bey ile Çal ileri gelenlerinin tam bir düşünce birliği içinde olmamaları moralini bozmuştur. Müftü Efendi, bu sırada Çal'dan Süller'e giderek orada bir süre kendisini hesaba çekmek durumunda kalmıştır.³³ Bu süreçte geciken ise millî teşkilatın bir an önce kurulamaması olmuştur.

Müftü Efendi, Denizli Mutasarrıfı Faik Bey ve Denizli Müftüsü Ahmet Hulusi Efendi ve ileri gelenler ile görüşmeler yaparak yardım almaya çalışmıştır.³⁴ Ayrıca Denizli'ye giderken yolda uğradığı Dede Efe ve Kaklık'ta Ali Bey'den yardım sözleri almıştır.³⁵

Denizli dönüşünde Çal ileri gelenlerini belediyeye davet ederek orada bir ahitnameye imza atmalarını istemiş³⁶, 15 Temmuz 1919 günü bu toplantıya katılanlardan ayrıca yirmi kişinin imzaladığı bir senet almıştır.³⁷ Aynı gün Müftü Ahmet İzzet Efendi başkanlığında Çal Heyet-i Milliyesi kurulmuştur.³⁸

Müftü Efendi gönüllüleri silahlandırmak üzere silah ve cephane toplanması için çaba sarf etmiş³⁹, topladığı yüz gönüllüyü kendi komutasında 19 Temmuz günü Çal'dan cepheye yola çıkarmıştır.⁴⁰ 23 Temmuz günü bu gönüllüler Denizli'den hareket ederek akşamına

³⁰ Görüşmenin yapıldığı tarihte Balıkesir valisidir. Vural, *İstiklâl Savaşı*, s. 185. Fazlı Bey, Ethem Bey'in fiilen komutanlığa başlamasından epey sonra Millî Mücadele'ye destek vermiştir. Vural, *İstiklâl Savaşı*, s. 187. Fazlı Bey, Bağarası Nahiye Müdürlüğü sonrası 15 Ağustos 1917 tarihinde Çal Kaymakamlığı'na tayin edilmiş, Çal'da beş yıl kaymakam olarak kalmıştır. Filiz Çolak, "Atatürk Dönemi Mülki İdarecilerinden Fazlı Güleç ve İzmir Valiliğindeki Çalışmaları (1935-1939)" *Prof.Dr. Recep Yıldırım'a Armağan*, der., Pınar Pınarcık, Bilcan Gökçe, Mehmet Salih Erkek, Sena Coşgun Kandal, Ankara, Bilgin Kültür Sanat Yayınları, 2017, s. 194. Bayar'ın hatıralarında adı "Fazlı Güleç" olarak geçmekte ve sonraları mebus ve vali denilmektedir. Bayar, *Ben de Yazdım*, C.7, s. 143. Fazlı Güleç 6. Dönem Bursa Milletvekilliği ve 29 Ağustos 1945-18 Şubat 1948 tarihleri arasında Balıkesir Valisi olarak görev yapmıştır.

³¹ Şükrü Tekin Kaptan, "*Millî Mücadele'de Denizli ve Kitabeleri*", Millî Mücadele'de Denizli ve Müftü Ahmet Hulusi Efendi Sempozyumu, Türk Ocağı Denizli Şubesi yayınları:2, 24-25-26 Haziran 1992, Denizli, s. 79-80.

³² Kaptan, *Millî Mücadele'de*, s. 80.

³³ Vural, *İstiklâl Savaşı*, s. 185, Hüseyin Donbay, *Denizli'yi Kurtaran ve Koruyanlar*, Denizli 1996, s. 73. Kaptan, *Millî Mücadele'de*, s. 80.

³⁴ Şükrü Tekin Kaptan, *Türk Kurtuluş Savaşında Denizlili Önderler*, C.2, Denizli 2000, s. 80.

³⁵ Vural, *İstiklâl Savaşı*, s. 185.

³⁶ Vural, *İstiklâl Savaşı*, s. 186.

³⁷ Vural, *İstiklâl Savaşı*, s. 186.

³⁸ İlhan Tekeli-Selim İlkin, *Ege'deki Sivil Direnişten Kurtuluş Savaşı'na Geçerken Uşak Heyet-i Merkeziyesi ve İbrahim (Tahtakılıç) Bey*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1989, s. 164.

³⁹ Haytoğlu, Ercan, "Müftü Ahmet İzzet Efendi (Çalgüner) ve Millî Mücadele'de Çal", 21.Yüzyıla Girerken Geçmişten Günümüze Çal Yöresi Baklan Çal Bekilli, 01-03 Eylül 2006, Çal Sempozyumu Bildirileri, Çal Yöresi Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği, Denizli 2007, s. 375.

⁴⁰ Nuri Köstüklü, Hacı Şükrü Bey'in emriyle 1884-1893 doğumlu efradın 48 saat içinde Denizli Heyet-i Milliyesi'ne müracaat etmelerinin istendiğini belirtmektedir. Köstüklü, *Millî Mücadele'de*, s. 122.

Köşk Cephesi'ne ulaşmıştır.⁴¹ Müftü Efendi, Aydın-Köşk Cephesi'nde düzenli birlikler kuruluncaya kadar Çal ve çevresinden topladığı yüz elli kişilik Çal gönüllüleriyle mücadeleye devam etmiştir.⁴²

22 Aralık 1919'da Yunan mezaliminin büyük boyutlarda kendisini göstermesi Çal'da 15 bin kişinin katıldığı mitingde Müftü Efendi konuşmasıyla halkın duygularına tercüman olmuştur. Gerekli makamlara yedi arkadaşı ile miting sonunda alınan kararlar imzalanarak gönderilmiştir.⁴³

3 Mart 1920'de Ali Rıza Paşa Hükümetinin istifası ve Damat Ferit'in Sadarete getirilmesi Çal'da da tepkiyle karşılanmıştır. Çal halkı adına 5 Mart 1920'de Meclis-i Mebusana gönderilen protesto telgrafında en başta Çal halkı adına Müdafaa-i Hukuk Reisi Müftü (Ahmet) İzzet Efendi ve Ticaret Odası Reisi Mustafa ile Belediye Reisi Faik Bey'in imzaları yer almıştır.⁴⁴ Müftü Efendi Dürrizade'nin fetvasına karşı hazırlanan Ankara Fetvası'na da ilk imzayı atan müftüler arasında yer almıştır.⁴⁵

Yunan kuvvetlerinin 22 Haziran 1920'de genel taarruza geçmeleri ile Köşk Cephesi düşmüştür.⁴⁶ Müftü Efendi, bu dönemde Demirci Mehmet Efe ve Necip Ağa'nın görüşleri ile gerekli ihtiyaçları karşılamak üzere Çal'da kalmıştır. O günlerde hava değişimi nedeniyle Çal'da bulunan 14. Fırka Komutanlığı emrinde görev yapan Albay Ethem Bey'den (Karabudak) Çal'da görev almasını istemiştir. Ethem Bey yapılan teklifi kabul ederek emrine verilen askerlere mücadelenin sonuna kadar komuta etmiştir.⁴⁷

Yunan kuvvetleri, Çal bölgesindeki direnişin sembolü haline gelen Müftü Efendi'nin peşine düşmüş, Süller'i işgal ettiklerinde "Hani sizin elleri titreyen müftünüz vardı. Nerede? Bizim kendisine zararımız dokunmazdı." diyerek aramışlar ve bulamadıkları için evini, değirmenini ve sekiz-on yük kap-kacak, kitap vesairesini yağmalamışlardır. Evini de karargâh haline getirmişlerdir.⁴⁸ Müftü Efendi Yunan askerlerinin kendisine verdikleri zarar için; "Yunan istilasında karyemiz bulunan Süller karyesi işgal altında kalmakla peder ve ecdadımdan kalma kütüb-i nefise ve katv-i kitapları meyanında

⁴¹ Tütenk, *Millî Mücadelede*, s. 29.

⁴² Bu birliğin iase ve barınması için kendisinin 1100 liralık harcama yaptığı (1100 liralık bir maddi zarara girmiştir) belirtilmiştir. DİB. İKGM Arşivi Özlük Dosyası, Nüfus Bilgileri-Özgeçmiş.

⁴³ Mitingte alınan kararlar için bakınız. Ali Sarıkoyuncu, *Millî Mücadelede Din Adamları II, (Fetvalar ve Fetvaları Tasdik Eden Din Adamları)*, 6. Baskı, Ankara: DİB Yayınları 2012, s. 267-269, Balık, *Belgeler Işığında*, s. 101-103.

⁴⁴ Sarıkoyuncu, Ali - Esra Sarıkoyuncu Değerli, *Millî Mücadelede Din Adamları III (Denizli Sancağı Din Adamları: Ahmet Hulusi ve Diğerleri)*, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2019, s. 292-293.

⁴⁵ Karabiga, *Müftü Ahmet*, s. 15.

⁴⁶ Toker, *Kuvâ-yı Milliye*, s. 67, Utkan, Kocatürk, *Atatürk ve Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Kronolojisi 1918-1938*, 2. Baskı, Ankara, Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1988. s. 174, M. Ali Ünal, "Millî Mücadele'de Direbolu Köyü ve Yunan İşgali", Millî Mücadele'de Denizli ve Müftü Ahmet Hulusi Efendi Sempozyumu, Türk Ocağı Denizli Şubesi Yayınları:2, 24-25-26 Haziran 1992, Denizli, s. 14. Diğer yazarlar 22 Haziran genel saldırısını tarih olarak verirken Ahmet Akif Tütenk, Köşk cephesinin Yunan kuvvetlerinin 24 Haziran 1920 günü yapılan saldırılarıyla düştüğünü belirtmektedir. Tütenk, *Millî Mücadele'de*, s. 40.

⁴⁷ Vural, *İstiklâl Savaşı*, s186.

⁴⁸ Millî Mücadele'den sonra ayrıca hükümet tarafından da on bin lira zarara uğradığı tespiti yapılmıştır. Vural, *İstiklâl Savaşı*, s. 186.

icazetnamemiz ve rüüs berati Yunan askerleri tarafından mahv ve ihrak edilüb yedimde tezkere-i Osmaniye menşurumdan başka hiçbir vesika ve kitap kalmadı...” demiştir.⁴⁹ Bir diğer belgede ise babası ve atalarından kalan kitapların yirmi deve yükü olduğu belirtilmiştir.⁵⁰

TBMM Hükümetinin kurulmasının ardından Heyet-i Milliyelerin Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti adıyla yeniden kurulmaları ile Çal Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti oluşturulmuştur. Çal Müftülüğü görevini fiilen yürüten Ahmet İzzet Efendi bir süredir Necip Bey’den aldığı cemiyet başkanlığını artık sürdüremeyeceğinden Derviş Bey’in seçilmesini desteklemiştir.⁵¹

Çal Kaymakamı’nın Mustafa Kemal Paşa’nın Heyet-i Milliye reisleri ile ilgili bir emrini okuması ile Heyet-i Milliye Reisliğinden ayrılan Müftü Efendi; emirdeki “Hükümetimiz takarrür etmiştir. Kuvâ-yı Milliye riyaset ünvanı “Müdafaa-i Hukuk” ünvanını almıştır. Yorgun olan Kuvâ-yı Milliye reisleri kendi hizmetlerine bakabilirler” denilmesi üzerine, “Ben de madem ki öyledir, bizim vazifemiz müftülüktür. Bu riyaseti Necip Bey’e bırakıyorum” diyerek ayrılmıştır.⁵²

4. Millî Mücadele Sonrasında Müftü Ahmet İzzet Efendi

Millî Mücadele’den sonra Çal Müftülüğü görevine devam etmiş ve mütevazı bir hayat yaşamıştır. Süller’deki medresede öğrenci yetiştirmeye devam eden Müftü Efendi gençlerin eğitimine önem vermiş, farklı yerlerden gelen öğrencilere kucak açmış ve zeki olanların eğitimine daha fazla destek olmuştur. Gençlerin evlenip yuva kurması için maddi yardımlarda bulunmuştur.⁵³ Öğrencilere ve gençlere her daim ilgi göstermiştir.

Türk çocuklarına seslenerek öğütte bulunmayı bir görev bilmıştır. Çocuklara (kısaltılmış haliyle) 1938’de şöyle seslenmiştir:

“Ey Türk Yavrusu,

Çalış hemen çalış.. Çalışmak her kemalin ve her fennin sermayesidir. Çünkü gökyüzünde kuşlar gibi uçanların ve denizlerin dibindeki balık gibi gelip geçenlerin asıl sermayeleri çalışmak değil de nedir?...

Ey Türk Evladı! Geçmiş zamanları unutma. Çünkü geçmiş zamanlar gelecek zamanların tohumlarının mahzeni ve şunat ve hadisetinin ayinesi olduğu gibi gelecek zamanlar da geçmiş zamanın tarlası ve ahvalinin ayinesidir...” demiştir.⁵⁴

⁴⁹ DİB. İKGM Arşivi Özlük Dosyası, 2 Ekim 1924 (R. 2 Teşrinievvel 340) tarihli Tercüme-i Hal Varakası.

⁵⁰ DİB. İKGM Arşivi Özlük Dosyası, Ayrıntılı Hal Tercümesi. Müftü Efendi’nin kütüphanesinde bulunan 20 el yazması eser araştırmalar sonucunda Denizli İmam Hatip Lisesi’nde tespit edilmiştir. Süleyman Solmaz, “Müftü Ahmet İzzet Çalgüner’in Kitapları”, 21.Yüzyıla Girerken Geçmişten Günümüze Çal Yöresi Baklan Çal Bekilli, 01-03 Eylül 2006, Çal Sempozyumu Bildirileri, Çal Yöresi Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği, Denizli 2007, s. 387-391.

⁵¹ Köstüklü, *Millî Mücadele’de*, s. 74.

⁵² Kaptan, *Millî Mücadele’de*, s. 81.

⁵³ Karabiga, *Müftü Ahmet*, s. 100-101.

⁵⁴ Karabiga, *Müftü Ahmet*, s. 147.

Müftü Efendi'ye Millî Mücadele dönemindeki hizmetlerinden dolayı 3354 ve 3365 sayılı iki İstiklâl madalyası verilmiştir.⁵⁵ 3354 sayılı berattaki adı "Çal Kazası Müdafaa-i Hukuk Heyetinden Müftü Ahmet İzzet Efendi", 3365 sayılı tahsis beratında "Denizli Çal Müftüsü İzzet Efendi" şeklindedir. İkisi de "Türkiye Cumhuriyeti Riyaseti" olarak kayıtlı olup, Gazi Mustafa Kemal Paşa'nın imzası bulunan beratlar 17 Mart 1926 tarihini taşımaktadır.⁵⁶ Müftü Efendi için 15 Şubat 1926 tarihli TBMM Zabıt Ceridesi s. 195'de "Çal Müftüsü İzzet Efendi (Beyaz Kurdeleli)" kaydı bulunmaktadır.⁵⁷ Ahmet İzzet Efendi ve dört arkadaşı 1928 yılında İstiklâl madalyası şeridinin beyazdan kırmızıya değiştirilmesi isteğinde bulunmuş, ancak bu istekleri Ekim 1928'de kabul edilmemiştir.⁵⁸

Ahmet İzzet Efendi 1930 yılından itibaren sağlık problemleri yaşamaya başlamıştır. 1931 yılında sağlığını ihmal ettiğini belirterek, İzmir veya İstanbul'a gitmek için izin isteğinde bulunmuştur.⁵⁹ 1933 yılında rahatsızlandığı için bir ay izin almıştır.⁶⁰ Mayıs ayında rahatsızlığı geçmediği için tedavi ve istirahat ihtiyacı duyduğunu belirterek izninin haziran sonuna kadar uzatılmasını talep etmiştir.⁶¹

24 Temmuz 1950'de iki aylık hac izni ile alarak hacca giden⁶², Müftü Efendi'nin bir süre sonra sağlık durumu tekrar bozulmuştur. Bu nedenle kendisine iki ay rapor verilmiştir.⁶³ Tedavi için Ankara Numune Hastanesine gitmiş ve orada mevcut raporuna ilaveten

⁵⁵ Bir kişiye iki İstiklâl madalyası görülen bir durum değildir. İkinci İstiklâl madalyası sehven verilmiştir. Durum verildikten bir yıl sonra anlaşılmalı ise de Orgeneral Kazım Özalp madalyalardan birini geri isteme yoluna gitmemiştir. Cemal Kutay, *Kurtuluşun "Kuvvacı" Din Adamları*, Cemal Kutay Dizisi:7, İstanbul: Aksoy Yayıncılık, 1998, s. 286.

⁵⁶ Kaptan, *Türk Kurtuluş*, s. 58.

⁵⁷ TBMM Zabıt Ceridesi, Devre:II, Cilt 22, 56.İçtima,15 Şubat 1926, s. 195 ve 198.

⁵⁸ Devlet Arşivleri Başkanlığı, (BCA) Muamelat Genel Müdürlüğü, 030.10.197.347.10 s. 1-7. <https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d03/c005/b007/tbmm030050070066.pdf>

⁵⁹ DİB. İKGM Arşivi Özlük Dosyası, Müftü Efendi'nin 11.1.1931 tarihli dilekçesi.

⁶⁰ DİB. İKGM Arşivi Özlük Dosyası, Müftü Efendi'nin 2 Mayıs 1933 tarihli telgrafı. DİB. İKGM Arşivi Özlük Dosyası, Diyanet İşleri Başkanlığının 4 Mayıs 1933 tarihli kararı.

⁶¹ DİB. İKGM Arşivi Özlük Dosyası, Müftü Efendi'nin 8 Haziran 1933 tarihli dilekçesi. Müftü Efendi Ankara Numune Hastanesi Sinir Hastalıkları Uzmanı Doktor Şükrü Yusuf tarafından muayene edilmiş, kendisine ellerindeki titreme nedeniyle Haziran ayı sonuna kadar tedavi ve istirahat ihtiyacı olduğuna dair rapor verilmiştir. DİB. İKGM Arşivi Özlük Dosyası, Ankara Numune Hastanesi Sinir Hastalıkları Uzmanı Doktor Şükrü Yusuf Bey'in 1 Haziran 1933 tarihli raporu.

⁶² DİB. İKGM Arşivi Özlük Dosyası, Diyanet İşleri Başkanının 24 Temmuz 1950 tarihli yazısı. Müftü Efendi yerine vaiz Hüseyin Elçi'nin vekalet etmesi ile hac için iki ay izinli sayılmıştır. Müftü Efendi'nin 4.7.1950 tarihli Dilekçesi ve Diyanet İşleri Başkanlığının Çal Kaymakamlığına yazdığı 14 Temmuz 1950 tarihli yazı. (Dilekçe ve belgede vaiz Hüseyin Alçı yazılmıştır. Başka belgelerde Hüseyin Elçi yazılmıştır)

⁶³ Müftü Efendi'nin Kaymakamlık Makamına yazdığı tarihsiz dilekçesinde (Kaymakam "Kaleme" sevk notu devamında 21.9.1951 tarihini yazmıştır) "On iki seneden beri resmi şekilde hiçbir suretle mensup bulunduğum Diyanet İşleri Yüksek Başkanlığından izin istemek mecburiyeti hasıl olmamıştı. Bu defa hem kendi hemde eşimin sıhhi durumları muayene ve tedaviye muhtaç bulunmakta olduğundan..." diyerek iki ay izin isteğinde bulunmuştur. DİB. İKGM Arşivi Özlük Dosyası, İzin Dilekçesi (Tarihsiz) Müftü Efendi 1940 yılı başında bir ay izin almıştır. Bkz. DİB. İKGM Arşivi Özlük Dosyası, Diyanet İşleri Başkanlığının 16.2.1940 tarihli yazıları. Müftü Efendi mevcut sinir hastalığının şiddetini artırması nedeniyle Ankara'da bir uzman doktora gitmek için dilekçe vermiştir. DİB. İKGM Arşivi Özlük Dosyası, 3.2.1940 tarihli dilekçe. Müftü Efendi 1941'de de üç ay izin almıştır. Kendisine vaiz Abdullah Karayazılı vekalet etmiştir. DİB. İKGM Arşivi Özlük Dosyası, Çal Kaymakamlığının 8.8.1941 tarihli yazısı. Müftü Efendi 1.8.1944 ve 1.9.1944 tarihleri arasında bir ay izin almıştır. DİB. İKGM Arşivi Özlük Dosyası, Çal Kaymakamlığının 1.9.1944 tarihli yazısı. Müftü Efendi 29 Haziran 1948'de izin talebinde bulunmuştur. DİB. İKGM Arşivi Özlük Dosyası, 29.6.1948 tarihli dilekçe.

kendisine bir ay daha rapor verilmiştir. Müftü Efendi rapor süresini tamamlamadan 5 Aralık 1951'de Çal'a dönerek görevine başlamıştır.⁶⁴ İki yıl sonra 30 Mayıs 1952'de emekliye sevk edilmiştir.⁶⁵ Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından Müftü Efendi'nin sağlık durumu nedeniyle emekli edilmesine yönelik yaptığı istek dikkate alınmıştır. 2 Nisan 1952 tarihli yazısında;

"Kırk küsur seneden beri bilafasıla ve ala-kadr-il-imkan vazifeme devam etmekte isem de ihtiyarladım. Ellerime çok şiddetli raşe arız oldu. Ne tek satır yazı yazmama ne de aradığım bir kağıdı bulmama imkan kalmadı.

Sihhaten de pek perişan bir haldeyim. Lütfen tekaütlüğümün kabulünü rica ederim..."⁶⁶ kelimeleri içinde bulunduğu sağlık durumunu açıkça göstermiştir.

1 Haziran 1952'den itibaren Emekli Sandığı tarafından kendisine 161 lira aylık maaş bağlanmıştır.⁶⁷ 6 Haziran 1952 tarihinde vefat eden Müftü Ahmet İzzet Efendi'nin kabri Süller kasabasında bulunan Yukarı Çarşı Camii'nin bahçesindeki aile mezarlığındadır.⁶⁸

5. Sonuç

Ahmet İzzet Efendi kendi dönemi içinde iyi bir eğitim almıştır. Kardeşi Mustafa Hulusi Bey'in Çal Müftülüğünden ayrılması ile Çal müftüsü olmuştur. Aynı zamanda Çal Evkaf Komisyonu Başkanlığı görevini de yerine getirmiştir. Çal müftüsü iken Süller'deki medrese öğrencilerine dersler veren, düşkünlere yardım eden ve kimsesizlere sahip çıkan Müftü Efendi bazı öğrencilerini evlat edinmiştir.

Çal'da saygın bir kişi olan müftü Ahmet İzzet Efendi, İzmir'de toplanan Müdafaa-i Hukuk Kongresi'ne katılarak mücadele yolunda ilk adımı atmıştır. Çal'da İzmir'in işgali ile mücadeleden yana tavrını açıkça ortaya koyan ve önderlik yapan ilk kişi olmuştur. Müftü Efendi, Çal'da halkı bilinçlendirmek için Çarşı Camii'nden, kent meydanından çağrılarda ve uyarılarda bulunmuştur. Mitingin yapılması için öne çıkan ve mitingi organize eden kişi olmuştur. İzmir'in işgaline karşı telgraf ile protesto çekilmesine öncülük yapmıştır.

⁶⁴ DİB. İKGM Arşivi Özlük Dosyası, Çal Kaymakamlığını 13.12.1951 tarihli yazısı. Numune Hastanesi raporuna dair yazı için Bkz. DİB. İKGM Arşivi Özlük Dosyası, Diyanet İşleri Başkanının 28.11.1951 tarihli yazısı. DİB. İKGM Arşivi Özlük Dosyası, 6.11.1951 tarihli Ankara Numune Hastanesi Raporu.

⁶⁵ DİB. İKGM Arşivi Özlük Dosyası, Nüfus Bilgileri-Özgeçmiş. 21 Mayıs ve 28 Mayıs tarihli belgelerde emeklilik tarihi belirtilmeksizin "İlçeniz müftüsü iken emekliye sevk edilen Müftü Ahmet İzzet Çalgüner'in..." denildiği görülmektedir. Bkz. DİB. İKGM Arşivi Özlük Dosyası 21 Mayıs 1952 ve 28 Mayıs 1952 Tarihi Çal Kaymakamlığına yazılan yazılar. Ali Sarıkoyuncu 29 Nisan 1952'de kendi isteği ile emekliye ayrıldığı bilgisini vermektedir. Sarıkoyuncu, *Millî Mücadelede II*, s. 272. 8 Mayıs 1952 tarihli Çal Kaymakamının Diyanet İşleri Başkanlığına gönderdiği belgede ayrılış tarihinin 21.5.1952 olarak kabul edildiği belirtilmiştir. DİB. İKGM Arşivi Özlük Dosyası, 8.5.1952 tarihli Kaymakamlık yazısı. Yine bkz. Memuriyetler başlıklı yazının 7. sayfasında "21.5.952 Dileği üzerine emekliye sevk edilerek" kaydı düşülmüştür. DİB. İKGM Arşivi Özlük Dosyası, Memuriyetler s. 7.

⁶⁶ Dilekçesinin devamında "...Altı ay önce tedavi için Ankara'ya vardım. Bundan da müsmir bir netice hasıl olmadı. Ayrılmamda kesin zaruret mevcut olduğunu ilaveten arz ederim." demıştır. DİB. İKGM Arşivi Özlük Dosyası, 2 Nisan 1952 tarihi Emeklilik Dilekçesi.

⁶⁷ DİB. İKGM Arşivi, Emekli Sandığının 30 Mayıs 1952 tarihli yazısı.

⁶⁸ Şükrü Tekin Kaptan, *Denizli Kitabeleri*, Denizli 1999, s. 100.

Müftü Efendi, Heyet-i Milliye'nin kurulmasına önderlik etmiş ve ilk başkanlığını yapmıştır. Bunun ile yetinmeyerek gönüllü ve iâşe toplamış, bizzat silaha sarılıp vatan toprağını savunmaktan geri durmamıştır. Umurlu-Köşk Cephesinde Çal gönüllülerine komutanlık yapmıştır. Dürrizade Abdullah'ın Millî Mücadele aleyhindeki fetvasına karşı çıkmakta, Ankara'nın yayınladığı fetvaya imza koymakta tereddüt göstermemiştir.

Vatanı için bu hizmetleri yaparken, köyündeki evi ve eşyaları yağmalanan Müftü Efendi; "Esasen bu kadar serveti ve hatta canı feda etmeden davayı tahakkuk ettirmenin ve Allah'a tam kulluk etmiş olmanın mümkün olamayacağını takdir ederek bunu çok görmedim ve arkasını bile aramadım. Vatan ve milletimizin, namus ve mukaddesatımızın kurtulmuş olmasında teselli buldum." demiştir.⁶⁹

Müftü Efendi hizmetleri ve yaptığı maddi ve manevi fedakarlıklar sebebiyle birçok kez takdir edilmiştir. Çal'daki ve cephedeki faaliyetleri nedeniyle kendisine İstiklâl madalyaları verilmiştir. Hatta sehven de olsa kendisine ikinci bir madalya takdim edilen Denizli'deki tek kahraman olmuştur.

Millî Mücadele sonrası müftülük görevine devam eden Müftü Efendi 1952'de emekli olduğu yıl ebediyete intikal etmiştir.

---

⁶⁹ Vural, *İstiklâl Savaşı*, s. 186.

Kaynaklar / References

Arşiv Belgeleri

- Devlet Arşivleri Başkanlığı, (BCA) Muamelat Genel Müdürlüğü, 030.10.197.347.10 s. 1-7.
- Diyanet İşleri Başkanlığı İnsan Kaynakları Genel Müdürlüğü (DİB. İKGM) Arşivi Özlük Dosyası, Ayrıntılı Hal Tercümesi.
- DİB. İKGM Arşivi Özlük Dosyası, Nüfus Bilgileri-Özgeçmiş.
- DİB. İKGM Arşivi Özlük Dosyası, 2 Ekim 1924 (R. 2 Teşrinevvel 1340) tarihli Tercüme-i Hal Varakası.
- DİB. İKGM Arşivi Özlük Dosyası, Sicil Karnesi. (14 Haziran 1951 tarihli sicil vesikasıdır)
- DİB. İKGM Arşivi Özlük Dosyası, Bab-ı Fetva.
- DİB. İKGM Arşivi Özlük Dosyası, Diyanet İşleri Reisliği Sicil Kalemine Mahsus Hizmet Cetveli.
- DİB. İKGM Arşivi Özlük Dosyası, Müftü Efendi'nin 11.1.1931 tarihli dilekçesi.
- DİB. İKGM Arşivi Özlük Dosyası, Müftü Efendi'nin 2 Mayıs 1933 tarihli telgrafı.
- DİB. İKGM Arşivi Özlük Dosyası, Diyanet İşleri Başkanlığının 4 Mayıs 1933 tarihli kararı.
- DİB. İKGM Özlük Dosyası, Müftü Efendi'nin 8 Haziran 1933 tarihli dilekçesi.
- DİB. İKGM Arşivi Özlük Dosyası, Ankara Numune Hastanesi Sinir Hastalıkları Uzmanı Doktor Şükrü Yusuf Bey'in 1 Haziran 1933 tarihli raporu.
- DİB. İKGM Arşivi Özlük Dosyası, Diyanet İşleri Başkanının 24 Temmuz 1950 tarihli yazısı.
- DİB. İKGM Arşivi Özlük Dosyası, Müftü Efendi'nin 4. Temmuz 1950 tarihli Dilekçesi.
- DİB. İKGM Arşivi Özlük Dosyası, Diyanet İşleri Başkanlığının Çal Kaymakamlığına yazdığı 14 Temmuz 1950 tarihli yazısı.
- DİB. İKGM Arşivi Özlük Dosyası, İzin Dilekçesi (Tarihsiz) Diyanet İşleri Başkanlığı İnsan Kaynakları Genel Müdürlüğü Arşivi Özlük Dosyası, Diyanet İşleri Başkanlığının 16.2.1940 tarihli yazıları.
- DİB. İKGM Arşivi Özlük Dosyası, 3.2.1940 tarihli dilekçe.
- DİB. İKGM Arşivi Özlük Dosyası, Çal Kaymakamlığının 8.8.1941 tarihli yazısı.
- DİB. İKGM Arşivi Özlük Dosyası, Çal Kaymakamlığının 1.9.1944 tarihli yazısı.
- DİB. İKGM Arşivi Özlük Dosyası, 29.6.1948 tarihli dilekçe.
- DİB. İKGM Arşivi Özlük Dosyası, Çal Kaymakamlığını 13.12.1951 tarihli yazısı.
- DİB. İKGM Arşivi Özlük Dosyası, Diyanet İşleri Başkanının 28.11.1951 tarihli yazısı.
- DİB. İKGM Arşivi Özlük Dosyası, 6.11.1951 tarihli Ankara Numune Hastanesi Raporu.
- DİB. İKGM Arşivi Özlük Dosyası 21 Mayıs 1952 ve 28 Mayıs 1952 Tarihi Çal Kaymakamlığına yazılan yazılar.
- DİB. İKGM Arşivi Özlük Dosyası, 8.5.1952 Tarihli Kaymakamlık Yazısı.
- DİB. İKGM Arşivi Özlük Dosyası, Memuriyetler s. 7.
- DİB. İKGM Arşivi Özlük Dosyası, 2 Nisan 1952 tarihi Emeklilik Dilekçesi.
- Diyanet İşleri Başkanlığı İnsan Kaynakları Genel Müdürlüğü Arşivi, Emekli Sandığının 30 Mayıs 1952 tarihli yazısı.

Kitap

- Ahmet Akif Tütenk, *Millî Mücadelede Denizli*, İzmir: Öğretmenler Yardımlaşma Derneği Yayını, 1949.
- Bayar, Celal, *Bende Yazdım*, Millî Mücadeleye Gidiş, C.5, İstanbul: Sabah Kitapları, 1997.
- Bayar, Celal, *Bende Yazdım*, Millî Mücadeleye Gidiş, C.7, İstanbul: Sabah Kitapları, 1997.
- Donbay, Hüseyin, *Denizli'yi Kurtaran ve Koruyanlar*, Denizli 1996.
- İmamoğlu, İbrahim -Muzaffer Çetin, *Arşiv Belgelerinde Çal Tarihi (Osmanlı ve Cumhuriyet Tarihi)*, Denizli: Denizli Büyükşehir Belediyesi Yayınları, 2016.
- Kaptan, Şükrü Tekin, *Denizli Kitabeleri*, Denizli 1999.
- Kaptan, Şükrü Tekin, *Türk Kurtuluş Savaşında Denizlili Önderler*, C.2, Denizli 2000.
- Kocatürk, Utkan, *Atatürk ve Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Kronolojisi 1918-1938*, 2. Baskı, Ankara, Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1988.
- Köstüklü, Nuri, *Millî Mücadele'de Denizli, Isparta ve Burdur Sancakları*, Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, 1999.
- Kutay, Cemal, *Kurtuluşun "Kuvvacı" Din Adamları*, Cemal Kutay Dizisi:7, İstanbul: Aksoy Yayıncılık, 1998.
- Sarıhan, Zeki, *Kurtuluş Savaşı Günlüğü I (Açıklamalı Kronoloji) Mondros'tan Erzurum Kongresi'ne (30 Ekim 1918-22 Temmuz 1919)*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1993.
- Sarıkoyuncu Ali, *Millî Mücadele'de Din Adamları I, (Ahmet Hulusi, Mehmet Rifat, Hacı Tefvik ve Abdurrahman Kamil Efendiler)*, 6. Baskı, Ankara: DİB Yayınları, 2012.
- Sarıkoyuncu, Ali – Esra Sarıkoyuncu Değerli, *Millî Mücadelede Din Adamları III (Denizli Sancağı Din Adamları: Ahmet Hulusi ve Diğerleri)* Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2019.
- Sarıkoyuncu, Ali, *Millî Mücadelede Din Adamları II, (Fetvalar ve Fetvaları Tasdik Eden Din Adamları)*, 6. Baskı, Ankara: DİB Yayınları 2012.
- Selvi, Haluk, *İşgal ve Protesto, İzmir'in İşgali ile İlgili Protesto Telgrafları (15 Mayıs 1919-30 Temmuz 1919)*, İstanbul: Değişim Yayınları, 2007.
- TBMM Albümü 1920-2010*, I. Cilt, 1920-1950, 2. Basım Ankara, TBMM Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü Yayınları, 2010.
- TBMM Zabıt Ceridesi, Devre:II, Cilt 22, 56.İçtima, 15 Şubat 1926.
- Tekeli, İlhan-Selim İlkin, *Ege'deki Sivil Direnişten Kurtuluş Savaşı'na Geçerken Uşak Heyet-i Merkeziyesi ve İbrahim (Tahtakılıç) Bey*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1989.
- Toker, Tarhan, *Kuvâ-yı Milliye ve Millî Mücadele'de Denizli*, Denizli Sanayi Odası yayınları:3, (Tarihsiz)
- Türk Kurtuluş Savaşında Kuvâ-yı Milliye Dönemi 30 Ekim 1918 - 23 Nisan 1920 Olaylar-Öncüler*, İstanbul: Sakarya İli Özel İdaresi, 1991.

Makale

- Tok, Turgut, İki İstiklâl Madalyalı Kahraman: Müftü Ahmet İzzet Çalgüner (1875-1952, 15 Mayıs Millî Mücadele'de Denizli, der., Turgut Tok-Ercan Haytoğlu, Denizli, Denizli Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, 2021, s. 349.
- Vural, Orhan, "İstiklâl Savaşı ve Müftiler", *Sebilürreşad*, 1/12, (1948) s. 185.

Çolak, Filiz "Atatürk Dönemi Mülki İdarecilerinden Fazlı Güleç ve İzmir Valiliğindeki Çalışmaları (1935-1939)" *Prof.Dr.Recep Yıldırım'a Armağan,der.*, Pınar Pınarcık, Bilcan Gökçe, Mehmet Salih Erkek, Sena Coşgun Kandal, Ankara: Bilgin Kültür Sanat yayınları, 2017, s. 193-217.

Bildiri

Haytoğlu, Ercan, "Müftü Ahmet İzzet Efendi (Çalgüner) ve Millî Mücadele'de Çal", 21.Yüzyıla Girerken Geçmişten Günümüze Çal Yöresi Baklan Çal Bekilli, 01-03 Eylül 2006, Çal Sempozyumu Bildirileri, Çal Yöresi Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği, Denizli 2007, s. 370-381.

Kaptan, Şükrü Tekin, "*Millî Mücadele'de Denizli ve Kitabeleri*", Millî Mücadele'de Denizli ve Müftü Ahmet Hulusi Efendi Sempozyumu, Türk Ocağı Denizli Şubesi yayınları:2, 24-25-26 Haziran 1992, Denizli, s. 79-80.

Solmaz, Süleyman, "*Müftü Ahmet İzzet Çalgüner'in Kitapları*", 21.Yüzyıla Girerken Geçmişten Günümüze Çal Yöresi Baklan Çal Bekilli, 01-03 Eylül 2006, Çal Sempozyumu Bildirileri, Çal Yöresi Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği, Denizli 2007, s. 387-391.

Ünal, M. Ali, "*Millî Mücadele'de Direbolu Köyü ve Yunan İşgali*", Millî Mücadele'de Denizli ve Müftü Ahmet Hulusi Efendi Sempozyumu, Türk Ocağı Denizli Şubesi Yayınları:2, 24-25-26 Haziran 1992, Denizli, s. 11-16.

Tezler

Karabiga, Ümit, Müftü Ahmet İzzet Efendi ve Çal Kuvâ-yı Milliye Teşkilatı, Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, 2016.

Sözlü Kaynak

1965 Denizli Çal-Aşağıseyit Mahallesi doğumlu Süleyman kızı Huri (Akçit) Tok'tan alınmıştır. (Görüşme tarihi:15 Eylül 2022)

Web Sayfası

"Çal Müftüsü Ahmet İzzet Efendi ve Rûfekasının Hamil Buldukları İstiklâl Madalyası Şeritlerinin Kırmızıya Tebdili Hakkında 3/161 Numaralı Başvekâlet Tezkeresi ve Müdafaai Milliye Encümeni Mazbatası" Son Güncelleme: 27.11.2006

<https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d03/c005/b007/tbmm030050070066.pdf>

EK 1. *Ahmet İzzet Efendi (Kaynak: Turgut Tok, İki İstiklal Madalyalı Kahraman: Müftü Ahmet İzzet Çalgüner)*

EK 2. Bab-ı Fetva (DİB Arşivinden)

باب فتوی

تاریخ	وکیل		محل تولد	پدرین اسم و سلسله	هم و نکاحی و سهرت
	جنس	تاریخ			
۱۸۶۴	مرد	۱۴۴۴	پناه قشقه سوره قریه	نعمت مشرف ۵۵۵ بن محمد احمد	احمد عتد الله

توضیح

وکیل	جنس	تاریخ
۱۸۶۴	مرد	۱۴۴۴

بولنده یعنی مأمورین

تاریخ	وکیل		اسباب	محل تولد	پدرین اسم و سلسله	هم و نکاحی و سهرت
	جنس	تاریخ				
۱۴۴۴	مرد	۸۸	...	...	...	...
۱۴۴۴	مرد	۷۷	...	...	...	...
۱۴۴۴	مرد	۱۰	...	...	...	...
۱۴۴۴	مرد	۴۴	...	...	...	...

EK 3. Nüfus Bilgileri-Özgeçmiş (DİB Arşivinden)

NÜFUS BİLGİLERİ

Adı Soyadı : Ahmet İzzet ÇALGÜNER
Baba Adı : Hacı Mehmet Hamdi
Doğum Yeri ve Tarihi: Çal-1294 H.(1292 Rumi)
Memleketi : Çal

ÖZGEÇMİŞ :

İlk tahsilini İstanbul Ulemasından olan babası Muhammet Hamdi'nin yanında yaptı. Sarf, nahiv, farsça ve fıkıh ilimlerinden mülteka'ya kadar köyünde okudu.

Daha sonra İstanbul'a giderek Fatih civarındaki Ümmü Veled medresesine devam etti. O esnada Fatih Dersiamlarından Muğlalı Ali Rıza Efendi'nin dersine devam ederek beyan bedi, maâni ilm-i Kelâm, usul, hadis, tefsir ve diğer ilimleri okudu. Ayrıca Hoca Mustafa Efendi'den Astronomi ve Hendese ilimlerini okudu. Daha sonra 1318 H. (22 Eylül, 1316 Rumi) tarihinde Ali Rıza Efendi'den icazet aldı.

İcazetten sonra memleketine dönerek tedrisata başladı. Anadili olan Türkçeden başka Arapça ve Farsça'yı iyi derecede bilirdi. Herhangi bir telifi yoktur.

Kardeşi Mustafa Hulusi Bey'in istifası üzerine boşalan Çal Müftülüğüne 1328 H.(12 Temmuz 1326) senesinde halk tarafından seçilerek tayin edildi. Müftülük hizmeti yanısıra Evkaf Komisyonu Başkanlığını da yürütmekteydi.

Çal İlçesi Cumhuriyet Halk Fırkasınının 4.5.1930 tarihinde kendisine verdiği bir takdirnameden anlaşıldığına göre, birinci dünya harbinin sonundan İstiklâl Savaşının sonuna kadar büyük bir gayret ve fedakarlık göstermiştir. Çal'da teşkil edilen Kuvva-i Milliye Başkanı olarak 150 kişilik bir birlikle Yunanlılara karşı koymuştur. Ayrıca bu birliğin iase ve ibate bedellerini bizzat kendisi ödemekteydi. 1100 liralık bir maddi zarara girmiştir.

Yine belgelerden anlaşıldığı kadarıyla Ahmet İzzet Efendi'nin İstanbul'dan aldığı icazetnâme Yunanlıların kazada çıkardıkları bir yangında yanmıştır. Bilahere suretini ibraz ederek yüksek tahsil derecesine 1946 yılında Milli Eğitim Bakanlığında almıştır. Ahmet İzzet Hoca 30 Mayıs 1952 senesinde emekliye sevk edilmiştir. Yaklaşık 35 yıl Çal Müftülüğü yapmıştır. Emekli olamadan iki yıl önce 4 Temmuz 1950 tarihli dilekçesiyle hac izni istemiş ve hacca gitmiştir.

EK 4. Tercüme-i Hal Varakası (DİB Arşivinden)

<p>۷- دولتی شورا تکریمه افکار و عقول است اسماء حقیقی و باطنیه هوانا تحت امر قرار یافته المدنی کردن بزرگوار و کرامت و تقوی و امور است لقد استجابا هوایه درود کتبت حکم آن کلمه است نیت ده نه حکم صادر دولتی راجعاً کور حبه کوریدگی</p>	<p>۷- ۷۷۷ دنه حکم صدر بدو فرقی و تقوی در اول ایام بولندگی انقطاع واقع اول امر و تحت حکم آن کلمه بولندگی هوانا تحت امر وزارت و سایر امور اولی</p>
--	--

و اعبره العرفه ۷۷۷ تاریخه قدر بدم صوم فقیر هانجی بی محمد کرامت خیر هانجی در سنه ذری ایام
۷۷۷ تاریخه بیاد کوی و بیاد کوی کتب سالیه خواستی مقدمه رخصت بنده در سنه هجری اولی ۷۷۸ تاریخ
افضل بودی ایام است به اقتضای ۷۷۷ تاریخه قدر بدم صوم فقیر هانجی بی محمد کرامت خیر هانجی در سنه ذری ایام
مکرم چوید کدی بیاد کوی و بیاد کوی کتب سالیه خواستی مقدمه رخصت بنده در سنه هجری اولی ۷۷۸ تاریخ
و همه خدمت مکاتبات سزاوار عمیره داعیه نامه بوسه سزوی در ایام ده بکره یونان استیلو سنه قریب
بوسا بیاد کوی استیاق الله قاطعه سید و اجداد در قائم [نارینه] کتب نفس و سزوی کتبی بیاد کوی
و سزوی بیاد کوی یونان عسکری تاریخ خود احوال ایجاب بدمه سزوی عثمانی و سزوی بیاد کوی بر سنه و کتب
قالمینی و انقه حکم کوی سزوی ایتمه در اول هجرت معیده کور اولی قضا و حقوق قضا در بیاد کوی
توقای کدی طور ایجاب تاریخه سزوی سوره و سزوی اسامی در جهان رای سزوی در اوله عازمی ایام تاریخه
دیوبندی مقام افتخاره عمده ایام

پس خود های و سزوی در هانجی نفس کدی و سزوی و سزوی (۷۷۸)

استوز خود های و سزوی غای اول نقد کوی
جه فاشقی ۹۰/۹۰/۹۰
~~...~~

EK 6. TBMM Zabıt Ceridesi 56. İçtima (15 Şubat 1926)

İ : 56 15 . 2 . 1926 C : 1

Bolu İlk Erkek Mektebi Muallimlerinden Hafız Arif efendi (Kırmızı kurdeleli)	Sarayköyü Müftüsü Ahmet Şükrü efendi (Beyaz kurdeleli)
Bolulu Hattat Zade Mehmet Bey (Beyaz kurdeleli)	Sarayköy Emin Aslan bey (Beyaz kurdeleli)
Bolu Karamanlı mahallesinden Nurettin efendi (Beyaz kurdeleli)	Sarayköy Rıza bey oğlu Hulusi bey (Beyaz kurdeleli)
Bolu Halk Fırkası Heyeti İdare Azasından Hafız Murtaza efendi (Beyaz kurdeleli)	Sarayköy Tavash zade Ömer bey (Beyaz kurdeleli)
Bolu Belediye Azasından Küpelî Zade Mehmet efendi (Beyaz kurdeleli)	Tavas kazası Muhasebei Hususiye Kâtibi Mehmet efendi (Beyaz kurdeleli)
Denizli Ahzıskerk Kalem Reisi sabıkı Topçu Miralay merhum Tevfik bey namına büyük oğlu Fahrettin bey (Kırmızı kurdeleli)	Kandıra'nın Çarşı mahallesinden Asım efendi zade Raif bey (Beyaz kurdeleli)
Denizli sabık Muhasebecisi ve lâhik Kocaeli Defterdarı Süleyman bey mahdumu Muzaffer bey (Beyaz kurdeleli)	Kandıra'nın Seyit Aâiler divanının Davutlar karyesinden Haliloğlu Halit Pehlivan (Kırmızı kurdeleli)
Esbak Denizli ve lâhik Cebelîbereket Tahrirat Müdürü Fuat bey (Beyaz kurdeleli)	Kandıra'nın Kızılca Ali Divanının Hamza Kariyesinden Salih efendi oğullarından Ali oğlu Zekeriya (Kırmızı kurdeleli)
Denizli Müftüsü Ahmet Hulusi efendi (Beyaz kurdeleli)	Kandıra'nın Kızılca Ali divanının Hamza karyesinden Salih efendi oğullarından Ali oğlu Halit Molla (Kırmızı kurdeleli)
Sabık Denizli Polis Komiseri merhum Hamdi bey namına oğlu Cengiz bey (Kırmızı kurdeleli)	Kandıra'nın suçahlı karyesinden Karagöz oğullarından Kadir oğlu İsmail (Kırmızı kurdeleli)
Denizli Jandarma Bölük Kumandanı Yüzbaşı Cafer efendi (Beyaz kurdeleli)	Kandıra'nın Karadurak mahallesinden nalbant zade Melmet efendi (Beyaz kurdeleli)
Deniz Muhasebei Hususiye Tahsildarı Mehmet efendi (Beyaz kurdeleli)	Kandıra'nın Sultan Orhan mahallesinden Teyfik bey zade Hürşit bey (Beyaz kurdeleli)
Denizli'den berber Mehmet Salih efendi (Beyaz kurdeleli)	Kandıra'nın Akçaövenk Tokaçlar karyesinden Ahmet Kaptan oğlu Rifat efendi (Kırmızı kurdeleli)
Denizli Nakîbüleşraf Kaymakamı Ziyaettin efendi (Beyaz kurdeleli)	Kandıra'nın Çarşı mahallesinden İsmet bey zade Niyazi bey (Beyaz kurdeleli)
Denizli Müftü zade Kâzım efendi (Beyaz kurdeleli)	Kandıra'nın Karaduran karyesinden Şükrü efendi zade Ahmet efendi (Beyaz kurdeleli)
Denizli Osman zade Emin efendi (Beyaz kurdeleli)	Develi kazasında ihtiyat zabitanından Dede Nurullah Emin efendi (Kırmızı kurdeleli)
Denizli Dalamanlı zade merhum Mehmet bey namına veresesine (Beyaz kurdeleli)	Develi kazasında Niğdeli Enver namı müstearı Abbas efendi (Kırmızı kurdeleli)
Denizli Helvacı zade Mehmet efendi (Beyaz kurdeleli)	Develi kazasında İhtiyat zabitanından Çakı zade Veli efendi (Kırmızı kurdeleli)
Çal kazası eşrafından Necip bey (Beyaz kurdeleli)	Kayseri'de Niyazi zade Faik bey (Beyaz kurdeleli)
Çal Müftüsü İzzet efendi (Beyaz kurdeleli)	

EK 7. TBMM Zabıt Ceridesi 56. İçtima (15 Şubat 1926)

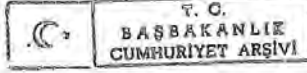
İ : 56 15 . 2 . 1926 C : 1

İstanbul Envali eytam muhasebe başkâtibi Ahmet Nazmi bey (Beyaz kurdeleli)	Ürgüp Müdafaai Hukuk Cemiyeti azasından Yüzbaşı Ali efendi (Beyaz kurdeleli)
Üsküdar'da Şehremaneti Bahçeler memuru Mehmet Ali bey (Beyaz kurdeleli)	Ankara Müdafaai Hukuk azasından Serattar zade Rasim efendi (Beyaz kurdeleli)
Darıca Posta ve Telgraf müdürü Hilmi bey (Beyaz kurdeleli)	Ankara Müdafaai Hukuk azasından Kınacı zade Mehmet efendi (Beyaz kurdeleli)
Üsküdar'da arabacılar kâhyası Etem pehlivan (Beyaz kurdeleli)	Ankara Müdafaai Hukuk azasından Bulgulu zade Mehmet efendi (Beyaz kurdeleli)
Kuleli lisesi muallimlerinden Beykozda mukim Halit Naci bey (Beyaz kurdeleli)	Ankara Müdafaai Hukuk azasından Kütükçü zade Ali bey (Beyaz kurdeleli)
Beykozda Bahkçı reisi İbrahim Etem efendi (Beyaz kurdeleli)	Ankara Müdafaai Hukuk azasından Âdem zade Ahmet efendi (Beyaz kurdeleli)
Beykozda Bahriye Mülâzımlığından mütekaît Recep Cemil efendi (Beyaz kurdeleli)	Ankara Müdafaai Hukuk azasından Hatip Hacı Ahmet efendi (Beyaz kurdeleli)
Beykozda Zabıtaî belediye memuru Faik efendi (Beyaz kurdeleli)	Ankara Müdafaai Hukuk azasından Hanif zade Mehmet efendi (Beyaz kurdeleli)
Ömerli kazası dahilinde Akbaba karyesi İmam ve Hatibi Mükerrer efendi (Beyaz kurdeleli)	Ceyhan'da mütekaidini askeriyeden binbaşı İbrahim Hakkı efendi (Kırmızı kurdeleli)
Çengelköy'de mukim Binbaşılıktan mütekaît ve Cemiyeti umumiyeî belediye azasından Abdurrahman Naci bey (Beyaz kurdeleli)	Orhangazi kazası Belediye meclisi Ahmet Derviş bey (Beyaz kurdeleli)
Paşabahçesi İmam ve Hatibi hafız Yusuf Cemil efendi (Beyaz kurdeleli)	Şehit Nazif oğlu Ahmet efendi (Kırmızı kurdeleli)
Anadolu kavağında mukim Yüzbaşılıktan mütekaît İhsan bey (Beyaz kurdeleli)	Urfalı Şeyho Ramazan efendi (Kırmızı kurdeleli)
Balıkesir Mutasarrıfı sabıkı ve Konya Valisi İzzet bey (Beyaz kurdeleli)	Gemlikte mukim İdris pehlivan (Kırmızı kurdeleli)
Zonguldak'ta sabık Sıhhiye memurlarından Ali Haydar efendi (Beyaz kurdeleli)	Gaziantebin Akyol mahallesinden Kasımbaba zade Musa Kâzım efendi (Kırmızı kurdeleli)
Konya Polis memurlarından Hasan Vasif efendi (Beyaz kurdeleli)	Tavas kazasının Branküme kasabası ve Müdafaai Hukuk azasından Kerim bey zade Osman efendi (Beyaz kurdeleli)
Ürgüp Müdafaai Hukuk Cemiyeti azasından Telal zade Hacı İsmail efendi (Beyaz kurdeleli)	Çal kazası Müdafaai Hukuk Heyetinden Müftü İzzet efendi (Beyaz kurdeleli)
Ürgüp Müdafaai Hukuk Cemiyeti azasından Çelebi zade Ahmet efendi (Beyaz kurdeleli)	Çal kazası Müdafaai Hukuk Heyetinden Derviş ağa zade Necip bey (Beyaz kurdeleli)
Ürgüp Müdafaai Hukuk Cemiyeti azasından Esat zade Esat bey (Beyaz kurdeleli)	Çal kazası Müdafaai Hukuk Heyetinden Hoca zade Abdullah efendi (Beyaz kurdeleli)
Ürgüp Müdafaai Hukuk Cemiyeti azasından Sucu zade Hacı Hüseyin efendi (Beyaz kurdeleli)	Çal kazası Müdafaai Hukuk Heyetinden Derviş ağa hafidi Derviş efendi (Beyaz kurdeleli)
Ürgüp Müdafaai Hukuk Cemiyeti azasından Terzi zade Hüseyin efendi (Beyaz kurdeleli)	Çal kazası Müdafaai Hukuk Heyetinden Ali ağa (Beyaz kurdeleli)
Ürgüp Müdafaai Hukuk Cemiyeti azasından Yahya zade Yahya Naci efendi (Beyaz kurdeleli)	Sinop sabık Müdafaai Hukuk Reisi ve lâhik Cumhuriyet Halk Fırkası Reisi Akif bey (Beyaz kurdeleli)
Ürgüp Müdafaai Hukuk Cemiyeti azasından Akıllı zade Hacı Hüseyin efendi (Beyaz kurdeleli)	Sinop Müdafaai Hukuk azasından Hüseyin Hilmi bey (Beyaz kurdeleli)
Ürgüp Müdafaai Hukuk Cemiyeti azasından mütekaît Yüzbaşı İsmail efendi (Beyaz kurdeleli)	Sinop sabık Müdafaai Hukuk ve lâhik Cumhuriyet Fırkası azasından Rasim bey (Beyaz kurdeleli)
Ürgüp Müdafaai Hukuk Cemiyeti azasından İhtiyat zabıtı Veli efendi (Beyaz kurdeleli)	Sinop sabık Müdafaai Hukuk Cemiyeti Reis vekili Müftü sabık İbrahim Hilmi efendi (Beyaz kurdeleli)
	Sinop sabık Müdafaai Hukuk ve Lâhik Cumhuriyet Halk Fırkası azasından Hacı Hasan zade Şükürü bey (Beyaz kurdeleli)

EK 8. İstiklâl Madalyası Şeridinin Kırmızıya Tebdili Kabil Olmadığı (Cumhurbaşkanlığı Arşivinden)

T. B. M. M.
U. Ka
Kanunlar Kalemi
Sayı

Ankara
25 - II - 1928

Bazı zevatın hamil buldukları istiklâl
madalyası şeritlerinin kırmızıya teptili kabil
olmadığı hakkında

Karar

446

Yazan

[Signature]

Karşılaştıran

[Signature]

Müdür

[Signature]

Tasitli Suretlere Mahsusdur

Çal kazasından beş zatın istiklâl madalyaları şerit -
lerinin kırmızıya teptili talep edilmiş isede müraceatı vakı -
alarının isafı için gösterdikleri vesaik olbaddaki kanunun ruh
ve medlülüne tevafuk etmediğinden taleplerinin reddi ; Heyeti -
umumiyenin 24-II-1928- tarihli 7 inci inikadinın -I-inci cel -
sesinde takarür etmiştir.

Aslına mütalaktır

030 10 1928 347 10

4

EK 9. Başvekalet Tezkeresi ve Müdafaa-i Milliye Encümeni Mazbatası (TBMM Arşivinden)

— 4 —

Sıra No. : 10

**ÇAL MÜFTÜSÜ AHMET İZZET EFENDİ VE RÜFEKASININ HAMİL BULUNDUKLARI İSTİKLÂL
MADALYASI ŞERİTLERİNİN KIRMIZIYA TEBDİLİ HAKKINDA 3/161 NUMARALI BAŞVEKÂLET
TEZKERESİ VE MÜDAFAAI MİLLİYE ENCÜMENİ MAZBATASI**

Büyük Millet Meclisi Riyaseti Celilesine

Hamil buldukları istiklâl madalyası şeritlerinin kırmızıya tebdili istirhamıyla Çal Müftüsü Ahmet İzzet Efendi ve rüfekaşı tarafından ita ve Dahiliye Vekâletinden tevdi olunan istidaname ieffen takdim olunmuştur.

Muktezasının ifasına müsaade buyurulmasını rica eylerim efendim.

Başvekil
İsmet

Riyaseti Celileye

Başvekaleti Celilenin 27.5.1928 tarih ve 6/2342 numaralı tezkeresine merbut ve 5.5.1928 tarihiyle Encümenimize havaile olunan Çal kazasından beş zatin istiklâl madalyaları şeritlerinin kırmızıya tebdili hakkındaki istidaları Encümenimizce tetkik ve müzakere olundu.

Mumaileyhimin müracaatı vakıalarının isafı için gösterdikleri vesaik olbaddaki kanunun ruh ve medlulüne tevafuk etmediğinden taleplerinin reddine karar verildiği arz olunur efendim.

Müdafaa-i Milliye
Reisi
Cebelibereket
Naci

Kâtip
Muhiddin Nami

Aza
Tokat
B. Lutfi

Aza
Erzincan
Abdülhak

Mazbata Muharriri
İstanbul
İhsan

Aza
Diyarbakir
Kâzım

Aza
Bursa
Esat

Aza
Nahit

EK 10. Ahmet İzzet Efendi'ye ait 6 Kasım 1951 tarihli sağlık raporu (DİB Arşivinden)

T. C.
Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı
Ankara Nümune Hastanesi
Sağlık Kurulu

479

Adı Soyadı : İzzet Çalgüner
Babasının Adı : Mustafa
İş adresi :
Yaşı : Memur
77

Rapor No.
Boy
Kilosu
Nefes alma
Nefes verme

Yukarıda fotoğrafı ilişik İzzet Çalgüner sağlık kurumumuz tarafından muayene edildi:

İki haftadan beri geçirmekte olduğu lumbago, sık ve ikintili idrar etmekten, ellerdeki tezelzülde müstekidir. Muayenede geniş refel ve harekette artan bariz tezelzülü vardır. S.T.20/12 dir. Bir ay tedavi ve istirahati uygundur.....

Dahiliye M. Dr.	Operatör Dr.	Göz. M. Dr.	Sinir M. Dr.	Kulak, B.B.M. Dr.	Bevliye Dr.	Cilt M. Dr.
--------------------	-----------------	----------------	-----------------	----------------------	----------------	----------------

Yukarıdaki imzaların Dr. Necati Selvi, Suat Orbay, Şucaattin Omay L. Kardeşoğlu şadi berkmen, Semsî Özdilek ve Kemal Arıcan ait olduğu tasdik olunur. 6/11/951

118

EK 11. Ahmet İzzet Efendi'nin evinin önden görünüşü (Prof. Dr. Turgut TOK Arşivinden)

EK 12. Ahmet İzzet Efendi'nin evinin yandan görünüşü (Prof. Dr. Turgut TOK Arşivinden)

EK 13. Ahmet İzzet Efendinin Evinin Arkasında Yer Alan Medrese Binası (Prof. Dr. Turgut TOK Arşivinden)

Yazar Hakkında / About Author

**Prof. Dr. Ercan HAYTOĞLU | Pamukkale Üniversitesi |
ehayt[at]pau.edu.tr | ORCID: 0000-0001-5910-6617**

1965 yılında Aydın'da doğmuştur. 1986 yılında Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü'nden mezun olmuştur. Yüksek Lisans eğitimini 1990'da, Doktora eğitimini 1994'de Dokuz Eylül Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsünde, tamamlamıştır. 1989-1991 yılları arasında aynı enstitüde okutmanlık yapan Haytoğlu, 1991 yılında Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesine bağlı Denizli Eğitim Yüksek Okulu'nda tarih öğretim görevlisi olmuştur. Dokuz Eylül Üniversitesi bünyesinde görev yapan Haytoğlu, 1992'de Pamukkale Üniversitesinin kurulmasıyla Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümünde göreve başlamıştır. 1995 yılında Eğitim Fakültesi Tarih Öğretmenliği Bölümü'nde yardımcı doçent olan Haytoğlu 1999 yılında Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümüne geçiş yapmıştır. 2012 yılında doçent ve 2018 yılında profesör kadrosuna atanmıştır. Haytoğlu'nun "Denizli'de Tabaklık", "Denizli Basın Tarihi", "Dağılan Köyün Hikayesi Hisar (Attouda)" ve "Balkan Harbinde İhmal Faciaları" adlı kitapları ve çok sayıda makalesi bulunmaktadır. Akademik ve idari görevlerde bulunan Prof.Dr. Ercan Haytoğlu halen Pamukkale Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi Tarih Bölümü'nde öğretim üyeliği ve Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkez Müdürlüğü ile Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Anabilim Dalı Başkanlığı görevlerini yapmaktadır.

**Prof. Dr. Ercan HAYTOĞLU | Pamukkale University |
ehayt[at]pau.edu.tr | ORCID: 0000-0001-5910-6617**

He was born in 1965 in Aydın. In 1986, he graduated from Ege University, Faculty of Literature, Department of History. He completed his master's degree in 1990 and his doctorate in 1994 at Dokuz Eylül University Atatürk's Principles and History of Turkish Revolution Institute. Haytoğlu, who worked as a lecturer at the same institute between 1989 and 1991, became a history lecturer at the Denizli School of Education under Dokuz Eylül University Buca Faculty of Education in 1991. After working at Dokuz Eylül University, Haytoğlu started to work at Pamukkale University, Faculty of Education, Department of Elementary Education with the establishment of Pamukkale University in 1992. In 1995, Haytoğlu became an assistant professor at the Faculty of Education, Department of History Teaching and in 1999 he transferred to the Faculty of Arts and Sciences, Department of History. In 2012, he was appointed as an associate professor and in 2018 as a professor. Prof. Haytoğlu has books titled "Denizli'de Tabaklık", "Denizli Press History", "The Story of the Disintegrated Village Hisar (Attouda)" and "Balkan Harbinde Negligence Disasters" and many articles. Prof. Dr. Ercan Haytoğlu, who has held academic and administrative positions, is currently a faculty member at Pamukkale University, Faculty of Humanities and Social Sciences, Department of History, Director of Atatürk's Principles and History of Turkish Revolution Research and Application Center and Head of the Department of History of the Republic of Türkiye.